

Bankaların kazanç kalitesinin piyasa temelli yöntemlerle ölçülmesi: BİST'ten kanıtlar*

Measuring banks' earnings quality by market based methods: Evidence from BIST

Gönderim Tarihi / Received: 29.09.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 05.01.2022

Doi: [10.31795/baunsobed.1001801](https://doi.org/10.31795/baunsobed.1001801)

Elif BEZİRGAN**1

Şakir SAKARYA²

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, Türk bankacılık sektörünün kazanç kalitesini, piyasa temelli yöntemler çerçevesinde ölçmektir. Bu amaç doğrultusunda BİST Bankacılık Endeksinde (XBANKA) yer alan ve verilerine eksiksiz ulaşılabilen 9 banka incelenmiştir. Çalışmada ilgili bankaların, 2010Q1 - 2020Q2 çeyrek dönemlerine ait finansal tabloları ve tarihi pay senedi fiyat verilerden yararlanılmıştır. Kazanç kalitesinin ölçümünde piyasa temelli yöntemlerden muhafazakârlık, değer ilişkisi ve zamanlılık ölçüm modelleri incelenmiştir. Çalışmanın analiz sonuçlarına göre; incelenen bankaların kazanç kalitesi çerçevesinde muhafazakâr bir tutuma sahip olduğu; bankaların kazançlarının piyasa fiyatlarını açıklama kabiliyeti olarak tanımlanan değer ilişkisi düzeyinin düşük olduğu ve zamanlılık açısından bankacılık sektörünün pozitif bir tutum izlediği sonuçları elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk bankacılık sektörü, Muhafazakârlık, Değer ilişkisi, Zamanlılık

ABSTRACT: The aim of this study is to measure the earnings quality of the Turkish banking sector within the framework of market-based models. For this purpose, 9 banks that are included in the BIST Banking Index (XBANKA) and whose data can be accessed completely were examined. In the study, financial statements of the relevant banks for the quarter periods of 2010Q1 - 2020Q2 and historical share price data were used. In the measurement of earnings quality, conservatism, value relationship and timeliness measurement models, which are among the market-based models, were examined. According to the analysis results of the study; surveyed banks have a conservative attitude in terms of earnings quality; The results show that the level of value relationship, which is defined as the ability of banks to explain the market prices of their earnings, is low and the banking sector has a positive attitude in terms of timeliness.

Keywords: Turkish banking sector, Conservatism, Value relevance, Timeliness

* Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalında, ikinci yazar danışmanlığında, birinci yazar tarafından hazırlanan “Türk Bankacılık Sektörünün Kazanç Kalitesinin Ölçülmesi” adlı doktora tezinden türetilmiştir.

** Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹Dr., Balıkesir Üniversitesi/SBE İşletme ABD, elifbezirgan@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5930-1615>

²Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi/İİBF İşletme Bölümü, sakirsakarya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2510-7384>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

The concept of earnings quality, which was first used by Graham and Dodd in their book 'Security Analysis' in 1934, has been defined in many different ways until today and there is no single agreed definition. The literature has mainly focused on seven measurement models of earnings in the measurement of earnings quality. These are accrual quality, persistence, predictability, smoothness, conservatism, value relation and timeliness. These seven factors are analysed in two main sections, accounting-based and market-based. As can be understood from their names, while accounting data of companies are used for accounting-based methods; Market data is used to measure market-based methods. Market-based factors of earnings quality are important for many parties, especially financial statement users, who are interested in the position of companies in the market.

Quality earnings are earnings that can be used by users of financial statements to make the best decisions and that meet the market-based qualitative criteria of financial statements: conservatism, value relevance and timeliness. Earnings quality is generally defined in accounting studies from two different perspectives, the decision-making perspective and the economic perspective. From a decision-making perspective, earnings quality is considered high if earnings amounts are useful for decision-making purposes. In the light of current definitions, the characteristics that quality earnings should have can be listed as "reliable, sustainable and predictable cash flow". Thus, a high-quality earnings provides more information about earnings characteristics and a firm's financial performance. Earnings quality in this context can be regarded as desirable characteristics of a firm's reported earnings.

Market-based measurement models of earnings quality are conservatism, value relationship, and timeliness. In this study, the literature review of these models is explained in detail.

Methodology

In this study, the earnings quality of the Turkish banking sector is measured using a market-based measurement model. In this direction, 9 banks included in the BIST Banking Index (XBANKA) and whose data can be fully accessed were examined. In the study, the financial statements of the related banks for the quarter periods of 2010Q1 - 2020Q2 and historical share price data were used. Each model is measured using different methods. It has been used with the equation of Feltham and Ohlson (1995), which is accepted as the general conservatism measure for the measure of conservatism. The value relationship is measured by the ability of earnings to explain changes in returns or prices. Lastly, timeliness is measured using the time elapsed method between the balance sheet date and the publication date of the financial statements.

Findings and discussion

In this study, which aims to measure the earnings quality of the Turkish banking sector within the framework of market-based methods, market-based factors are discussed under three headings. Accordingly, the earnings of the banks, their level of conservatism, value relations and timeliness were examined in detail. Conservatism, which was first examined in the study, aims to reveal the relationship between market value and operational and financial data. The second of the market-based earnings quality factors is the value relationship. The value relationship was analysed with the regression model in this study. Timeliness is analysed as the third market-based factor of earnings quality. In this study, 378 observations specific to 9 banks were examined for the measurement of conservatism, which is a market-based feature, and then the arithmetic average of these values was taken. An average of 1.003 was obtained for the PD / DD ratio. According to this result, it is possible to say that the market value and book value of the banks operating in the Turkish banking sector were evaluated in harmony with them and exhibited a conservative characteristic.

When the findings of the value relationship are examined, it is seen that the stock price cannot be explained by the equity per share and net income per share variables, therefore the value relationship in the Turkish banking sector is quite low.

According to the results of the timeliness model, it is observed that the timeliness of publishing financial statements has increased for the Turkish banking sector as of 2017. According to these results, there has been no delay in any reporting period in the 11-year period.

Results and recommendations

When the results of this study are examined, it is possible to say that the earnings quality of the Turkish banking sector has a positive outlook in terms of conservatism and timeliness, while it has a negative outlook in terms of value relationship.

Giriş

Diğer şirketlerde olduğu gibi bankalar da, yatırımcılara, müşterilere, çalışanlara ve medya gibi diğer unsurlara faaliyetleri ve finansal durumları hakkında bilgiler sağlamak amacıyla dönemsel raporlar sunmak zorunluluğundadır. Her finansal tablo kullanıcısı açısından bu raporlar farklı açılardan incelenebilmektedir. Ancak genel olarak yatırım ve borç verme noktasında en çok odaklanılan konu, ilgili şirketin kazanç bilgileri konusudur. Çünkü bir şirketin belirli bir dönemde elde ettiği kazanç miktarı, şirket tarafından üstlenilen eylemlerin elde ettiği ekonomik faydaların en somut ölçüsüdür (Kowerski, 2013: 42). Bunun yanında kazanç, yöneticiler ile yatırımcılara işletmenin performansının değerlendirilmesi konusunda bilgi sağlayan ilk unsurdur. Bunun yanı sıra, kazanç kavramı finansal analistler içinde temel bir göstergedir (Durak ve Güler, 2014: 96). Ancak, şirketler tarafından sunulan kazanç miktarlarının güvenilirliği yıllardır süregelen bir sorgulama konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Karar alma noktasında yüksek önem verilen kazancın, sahip olması gereken nitelikleri inceleyen araştırma yapısı ‘kazanç kalitesi’ olarak adlandırılmıştır. İlk defa 1934’te Graham ve Dodd tarafından ‘Güvenlik Analizi’ kitabında kullanılan kazanç kalitesi kavramı, günümüze kadar çok farklı şekillerde tanımlanmıştır ve üzerinde uzlaşılan tek bir tanımlı bulunmamaktadır (Schipper ve Vincent, 2003). Literatür, ağırlıklı olarak kazanç kalitesi ölçümünde kazancın yedi ölçüm modeli üzerine yoğunlaşmış durumdadır. Bunlar, tahakkuk kalitesi, kalıcılık, öngörülebilirlik, pürüzsüzlük, muhafazakarlık, değer ilişkisi ve zamanlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yedi faktör muhasebe temelli ve piyasa temelli olmak üzere iki temel bölümde incelenmektedir.

İsimlerinden de anlaşılacağı gibi muhasebe temelli yöntemler için şirketlerin muhasebe verileri kullanılırken; piyasa temelli yöntemlerin ölçümü için piyasa verileri kullanılmaktadır. Kazanç kalitesinin piyasa temelli faktörleri, şirketlerin piyasadaki durumu ile ilgilenen finansal tablo kullanıcıları başta olmak üzere pek çok taraf açısından önem teşkil etmektedir. Kazanç kalitesinin piyasa temelli yöntemler açısından kaliteli olması finansal tablo kullanıcıları tarafından daha düşük bir notlandırılmaya neden olabilecek herhangi bir önemli unsuru gizlemediği şeklinde anlaşılmaktadır (Michalak vd., 2012: 64).

Bankacılık sektörü faaliyet alanları itibariyle “güven kurumları” olarak nitelendirilen şirketler olmaları nedeniyle birçok kişi ve kuruluşa karşı hukuksal sorumlulukları olan bir yapıda kurulmuşlardır. Türkiye’de konsolide verileri içeren rakamlar dikkate alındığında bankacılık sektörünün finansal sistemin %95’ini kontrol ettiği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla finansal sistem açısından bankacılık sektörünün faaliyetleri sürekli ve dikkatli bir şekilde takip edilmelidir (Sakarya ve Aytekin, 2013: 100). Bu bağlamda bu kurumların kazanç kalitelerinin ortaya konulması önem arz etmektedir. Bankaların ülke ekonomisinde oynadığı önemli role ek olarak, Türkiye’de bankaların kazanç kalitesini ölçmek ve bu konuyu açıklayan belirleyici faktörleri incelemek homojen bir sektöre odaklanmak açısından da önem teşkil etmektedir.

Çalışma toplam beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü sonrasında ikinci bölümde literatür taramasına yer verilmiş olup konu ile alakalı literatürde yapılmış çalışmalar ve elde edilen bulgular bu bölümde tartışılmıştır. Üçüncü bölümde ise çalışmanın yöntemi ele alınmış olup analizde kullanılan modeller açıklanmıştır. Aynı zamanda çalışmanın kapsamına ait bilgilere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise çalışmanın bulgularına ve bu bulgulara dayalı tartışmalara yer verilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise çalışmadan elde edilen sonuçlara ve bu kapsamda gelecekte yapılabilecek çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Literatür taraması

Kazanç kalitesi

Kaliteli kazançlar, finansal tablo kullanıcıları tarafından en iyi kararları vermede kullanılabilecek ve finansal tabloların piyasa temelli niteliksel kriterleri olan muhafazakarlık, değer ilişkisi ve zamanlılık özelliklerini karşılayan kazançlardır (Warianto, 2014). Kazanç kalitesi muhasebe çalışmalarında genellikle ‘karar verme’ ve ‘ekonomik’ olmak üzere iki farklı bakış açısı ile tanımlanır. Karar verme açısından bakıldığında, eğer kazanç tutarları karar verme amaçları için faydalı ise kazanç kalitesi yüksek olarak kabul edilir. Bu bakış açısına göre, kazanç kalitesi kavramı farklı finansal tablo kullanıcıları tarafından farklı tanımlanmaktadır. Örneğin, Dechow ve Schrand (2004)’a göre, kazanç rakamları

şirketin mevcut işletme performansını doğru ve açık biçimde yansıtan, gelecek dönemlerdeki işletme performansının iyi bir göstergesi olan ve işletmenin mevcut değerliliğini değerlendirmek için iyi bir özet ölçüt olan kazançların yüksek kalitede olma ihtimali yüksektir. Bu, şirketin performansını değerlendirmek, mevcut kazançların gelecekteki performansı gösterme derecesini değerlendirmek ve mevcut pay senedi fiyatlarının gerçek firma değerini yansıtmadaki etkinliğini belirlemek olan finansal analistlerin hedefleriyle tutarlıdır (Dechow ve Schrand, 2004). Yatırımcıların da benzer hedeflerinin olması muhtemeldir. Öte yandan, alacaklılar ve diğer taraflar yüksek kaliteli kazancı, nakit akışına kolayca dönüştürülebilen ve yöneticilerin gerçek performansını yansıtan kazançlar olarak tanımlayabilir (Kamarudin ve İsmail, 2014: 227).

Ekonomik bakış açısına göre kazanç kalitesi ise şirketin ekonomik performansı ile olan ilişkisine odaklanmaktadır. Mevcut tanımlar ışığında genel bakış açısı ile kaliteli kazançların sahip olması gereken özellikler “güvenilir, sürdürülebilir ve nakit akışının tahmin edilebilir” olması (Norrmann ve Vaigur, 2013:4) şeklinde sıralanabilir. Dolayısıyla yüksek kaliteli bir kazanç, kazanç özellikleri ve bir firmanın finansal performansı hakkında daha fazla bilgi sağlar (Dechow vd., 2010: 1). Bu bağlamda kazanç kalitesi, bir firmanın raporlanan kazancının arzulan özellikleri olarak kabul edilebilir (Yahaya vd., 2017).

Kazanç kalitesinin piyasa temelli ölçüm modelleri, muhafazakarlık, değer ilişkisi ve zamanlılık modelleridir. Aşağıda, bu modellere ilişkin literatür taraması detaylı olarak ele alınmıştır:

Muhafazakârlık

Muhafazakârlık, muhasebe araştırmalarını konu alan bir kavram olarak son yıllarda birçok araştırmaya konu olmuştur (Bilici, 2019:1). Kelimenin İngilizce karşılığı “Conservatism” kelimesidir. Türkçe’de kavram “tutuculuk”, “ihtiyatlılık” ve “muhasebe muhafazakârlığı” gibi anlamlar taşımaktadır. Kar ve zarara tedbirli yaklaşmayı esas alan muhafazakârlık kavramının kökü 15.yy’a kadar uzanmaktadır. Muhafazakârlık kavramı kısmen kar etmek veya zarardan kaçınmak olarak da anlaşılmaktadır (Gör ve Tekin, 2018: 14). Kazanç muhafazakârlığı kısaca, bir işletmenin mali tablolarının kullanıcılarına fayda sağlayan etkili bir mali raporlama mekanizmasıdır (Watts, 2003: 4). Kazanç kalitesi ölçümünde kullanılan muhafazakârlık modeli, literatürde hem piyasa temelli yaklaşımlar ile hem de muhasebe temelli yaklaşımlarla analiz edilebilmektedir. Dolayısıyla muhafazakârlık çok farklı yaklaşımlarla hesaplanabilmektedir. Basu (1997), Khan ve Watts (2009), Ball ve Shivakumar (2005)’in kullandığı gibi piyasa verilerinden hareketle kullanılan metotlar mevcuttur. Muhasebe temelli yaklaşımlara örnek olarak ise Nichols vd. (2009) ve Lawal (2012) gösterilebilir. Nichols vd. (2009) ile Beatty ve Liao (2011) çalışmalarında bankaların muhafazakârlığını, kredi zarar karşılıkları toplamının kredilere oranı şeklinde hesaplamaktadır (Nichols vd. 2009: 111; Beatty ve Liao 2011: 8). Özellikle kredi zararlarının tanınması, bankaların finansal durumu ve performansı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bankanın kredi zararı beklentilerini gelirden muhasebeleştirme sürecindeki uygunluğu, kredi zararı karşılıklarının büyüklüğünü göstermektedir. Diğer bir deyişle, muhafazakâr kredi zararı muhasebeleştirilmesi, bankaların mali tablolarında daha büyük ve daha zamanlı kredi zararı karşılıkları sağlamaktadır. Daha düşük muhafazakârlığa sahip bankalar, finansal tablolarını bozmamak için kredi zararlarının muhasebeleştirilmesini geciktirmektedir. Ancak bu sorunlu krediler kriz dönemlerinde geri dönmediği için kaydedilen karşılıklar kredi zararlarını karşılamaya yetmemektedir. Sonuç itibarıyla, daha düşük muhafazakâr bankalar zor zamanlarda daha fazla kredi zararı karşılığı ayırmak zorunda kalmaktadır. Beatty ve Liao’ya (2011) göre, beklenen kaybın farkına varmak için daha büyük bir gecikme, kriz dönemlerinde gerekli karşılıklı bir artışa yol açmaktadır.

Literatürde en fazla kullanılan muhafazakârlık ölçüm metotlarından birisi Basu (1999) tarafından geliştirilen asimetrik zamanlama modelidir. Literatürde sıklıkla kullanılan bir diğer muhafazakarlık modeli ise piyasa değerinin (PD) defter değerine (DD) oranıdır. Feltham ve Ohlson (1995) tarafından kullanılıp, Beaver ve Ryan (2005) tarafından geliştirilen bu model muhafazakârlığı, DD’yi, PD karşısında aşağı çekme eğilimi olarak tanımlamaktadır. Bu muhafazakarlık yöntemi genellikle, zaman içinde muhafazakârlıkta meydana gelen değişikliklerin ölçülmesinde yarar sağlamaktadır. PD/DD oranı, genel olarak muhafazakârlığın bir ölçüsü olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada bankalardaki muhafazakârlığın ölçümünde piyasa temelli bir yaklaşım olan PD/DD oranı yöntemi kullanılmıştır.

Literatürde kazanç kalitesinin ölçüm modeli olarak kullanılan muhafazakarlığı konu alan diğer çalışmalar incelendiğinde; Hossein vd. (2010)'nin kazanç muhafazakarlığı ile kazanç kalıcılığı arasındaki çalışması örnek gösterilebilir. Yazarlar, çalışmalarında muhafazakar kazançların az muhafazakar kazançlara göre daha az kalıcı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Wu (2010), muhafazakar kazançların, hissedar değerini ne ölçüde etkilediğini incelemektedir. Yazar, mali kriz sırasında muhafazakarlık ile kümülatif hisse senedi getirileri arasında pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Sonuçlar, muhafazakarlığın vekalet sorunları için bilgi riskini ve kontrolünü azaltmak için etkili bir yönetim mekanizması olduğuna ve hissedarların bundan faydalandığına dair pozitif muhasebe teorisine destekleyici kanıtlar sunmaktadır. Krismiaji ve Sururi (2021), Endonezya Meknuk Keymetler Borsası'nda işlem gören şirketler üzerine gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, tüm şirketlerin kazanç muhafazakarlığına sahip olduğunu tespit ederken, pay senedi fiyatları ile muhafazakarlık arasında zıt yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Değer ilişkisi

Literatüre göre banka kazanç kalitesini gösteren en önemli modellerden bir diğeri değer ilişkisidir. Bankaların büyüklükleri arttıkça ve ekonomilerin gelişmesinde giderek daha önemli bir rol oynadıkça, bankaların mali tablolarının değer ilişkisinin anlaşılmasına olan ihtiyaç daha hayati hale gelmektedir (Anandarajan vd., 2011: 34). Bu kavrama dair tek cümlelik teorik bir tanımlaması bulunmuyor olsa da değer ilişkisine dair yapılan tanımların ve yorumlamaların, finansal tablo bilgilerinin sermaye piyasası verileri (PD ve hisse senedi fiyatı/getirisi) üzerindeki istatistiki olarak anlamlı ilişkide birleştiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, değer ilişkisi, finansal tablo bilgilerinin değerlendirme etkinliği (veya etkisizliği) olarak da düşünülebilir (Ertuğrul, 2021: 23).

Değer ilişkisi, kazanç ve özsermayenin defter değeri üzerinden, pay senedi fiyatının ilişkisinden gelen açıklayıcı güce dayanmaktadır (Barth vd., 2006). Bu bağlamda, değer ilişkisi üzerine gerçekleştirilen çoğu araştırma, PD ve DD arasındaki ilişkinin incelenmesine dayanmaktadır. Ohlson (1995) tarafından geliştirilen değer ilişkisi yöntemi, değer ilişkisini tespit etmek amacıyla en çok kullanılan yöntem olarak bilinmektedir. Bu yöntem, birden fazla dönem birlikte incelendiğinde anlamlı ve geçerli olmaktadır. İlgili yöntem, DD ile PD'lerinin regresyon analizine dayanmaktadır (Cengiz ve Tosunoğlu, 2017: 1207).

Bankacılık sektörü üzerinde ele alınan değer ilişkisi literatürü incelendiğinde çalışmaların az sayıda ve ağırlıklı olarak yurtdışında gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür. Bunlara örnek olarak; Venkatachalam (1996), bankaların türev ürünleri ile değer ilişki düzeyini incelemiştir. Barth vd., (1996), Eccher vd., (1996) ve Nelson (1996), bankalar tarafından defter değerinin aksine piyasa değerinden tutulan finansal enstrümanlar dahil olmak üzere değer ilişkisi üzerine çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Anwer vd. (2006), muhasebe standartlarında, bankalarca elde tutulan türev finansal enstrümanların finansal tablolarındaki değer ilişkisine odaklanmıştır. Özetle, değer uygunluğunu konu edinen ve bankalar üzerine yapılan birçok araştırma, bankalar tarafından tutulan finansal araçların değer uygunluğuna ve yeni finansal muhasebe standartlarının getirilmesinden sonra değer uygunluğunun nasıl değiştiğine odaklanmıştır (Anandarajan vd., 2011: 34).

Zamanlılık

İngilizce'de "timeliness" olarak ifade edilen ve zamanlılık şeklinde tercüme edilen terim, bilanço tarihi ile finansal tabloların ilan edildiği tarihi baz aldığından dolayı bu çalışmada "zamanlılık" olarak kullanılmıştır. Zamanlılık, işletme ilgililerinin ve/veya çıkar gruplarının bilgiye zamanında ulaşımını ifade etmektedir. Raporlanan finansal bilgilerin zamanlılığı, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından bilginin, karar vericiler ve finansal tablo kullanıcıları tarafından kararlarını etkileyebileceği zamanda mevcut olması şeklinde tanımlanmaktadır (Gör vd., 2016: 676). Kazanç kalitesinde en önemli modellerden biri olan zamanlılık, literatürde ekonomik kayıpları zamanında tespit etme açısından da ölçülmektedir (Basu, 1997; Velury ve Jenkins, 2006: 1046). Zararın zamanında tespit edilmesi finansal tabloların kullanılabilirliğini ve yararlılığını artırırken kazanç kalitesini de artıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır ve birçok unsuru etkilemektedir. Zararın zamanında tanınması, yöneticilerin öncesinden negatif Net Bugünkü Değer (NBD) olmasını bekledikleri yatırımları yapma olasılığını azalttığı ve negatif nakit akışları ile yatırımlarına devam etme olasılığını azalttığı için etkilenir. Benzer şekilde borç etkilenir, çünkü zamanında zarar tespiti, kredi fiyatlandırması için daha doğru ön bilgi sağlar ve borç

sözleşmesi haklarını (yeniden fiyatlandırma ve kaldıraç, yatırım ve temettüleri gibi kısıtlamalar gibi) muhasebe oranlarına dayalı olarak sözleşmeleri ihlal etmesini daha hızlı bir şekilde tetikler. Dolayısıyla kazançların zamanlılığı önem arz etmektedir.

Konu ile ilgili literatürde yer alan çalışmalarda finansal raporlamanın zamanlılığı iki farklı şekilde açıklanmaktadır. İlk olarak bilanço tarihi ile denetim raporunun imzalandığı tarih arasında geçen süre (gün sayısı), ikincisi ise bilanço tarihi ile finansal tabloların ilanının gerçekleştiği tarih arasında geçen zamandır (Dyer ve McHugh, 1975; Whittred, 1980). Bu çalışmada zamanlılığın ölçümü için, bankalara ait finansal tabloların KAP'ta kamuoyuna açıklandığı yani yayımlandığı tarih kullanılmıştır. Türkiye'de bu durum incelendiğinde BİST'te işlem gören işletmelerin denetlenmiş finansal raporlarında yer alan denetim raporundaki tarih ile KAP'ta yayınlanma tarihleri çoğunlukla birbirine yakın olmaktadır (Gör vd., 2016: 676).

BİST şirketlerinde, finansal raporların hazırlanması ve bunların ilgililere sunulmasına ilişkin ilke, usul ve esaslar SPK tarafından yayınlanan "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar" adlı tebliğ ile düzenlenmektedir. Bu tebliğ, finansal raporlar, yönetim kurulu faaliyet raporları ve sorumluluk beyanından oluşmaktadır. Finansal tablolar ise dipnotlarıyla beraber bilanço, gelir tablosu, nakit akış tablosu ve özsermaye değişim tablosundan oluşmaktadır (Özkan vd., 2013: 169). Finansal raporların sunum süreleri aşağıdaki Tablo 1'de gösterilmektedir:

Tablo 1: Finansal tabloların yasal sunum süreleri

Finansal Raporlar			
Yıllık		Ara Dönem	
Konsolide	Konsolide Olmayan	Konsolide	Konsolide Olmayan
70 Gün	60 Gün	40 Gün	30 Gün

Tebliğ'de ayrıca geçerli nedenlerin varlığı sözkonusu olan durumlarda, SPK'nın bağımsız denetime dair düzenlemelerinde tanımlanan, denetim komitelerince başvurulması koşulu altında, ara dönem ve yıllık finansal raporların SPK'ya ve BİST'e gönderilmesi ile ilgili olarak işletmelere ek süre tanınabileceği de ifade edilmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada Türk bankacılık sektörünün kazanç kalitesinin piyasa temelli ölçüm modeli kullanılarak ölçülmektedir. Bu doğrultuda BİST Bankacılık Endeksinde (XBANKA) yer alan ve verilerine eksiksiz ulaşılabilen 9 banka incelenmiştir. Çalışmada ilgili bankaların, 2010Q1 - 2020Q2 çeyrek dönemlerine ait finansal tabloları ve tarihi pay senedi fiyat verilerden yararlanılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde piyasa temelli üç modelin ölçümüne yönelik bilgilere yer verilmektedir.

Model 1: Muhafazakârlık

Bankaların kazanç kalitesinin göstergelerinden biri olan muhafazakârlığın ölçümünde farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımları temel olarak beş temel grupta sınıflandırmak mümkündür (Gülhan ve Karaarslan, 2020: 98; Soyemi vd., 2018). Bunlar;

- Feltham ve Ohlson (1995)'un Piyasa Değeri / Defter Değeri (PD / DD) modeli,
- Basu (1997)'nin Kazançların Asimetrik Zamanlılığı modeli,
- Givoly ve Hayn (2000)'in Faaliyet Dışı Negatif Tahakkuklar modeli,
- Penman ve Zhang (2002)'in Saklı Yedekler Ölçeği modelini kullanan ve
- Ball ve Shivakumar (2005)'in Asimetrik Tahakkukların Nakit Akışlarına Oranı modeli.

Türk bankacılık sektörünün muhafazakârlığı, bu çalışmada genel muhafazakârlık ölçüsü olarak kabul edilen (Mousa, 2014; Gör ve Tekin, 2018) Feltham ve Ohlson'un (1995) denklemi ile ölçülmektedir. Feltham ve Ohlson (1995)'a göre muhafazakârlık kavramı; "İşletmenin defter değerinin mevcuttan daha düşük değerlendirilmesi konusundaki devamlılık" olarak tanımlamakta ve defter değerinin piyasa değerinden düşük olduğunu ifade edilmektedir (Gülhan ve Karaarslan, 2020: 95). İlgili oran aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır:

$$\frac{PD \text{ (Piyasa Değeri)}}{DD \text{ (Defter Değeri)}} = \frac{\text{Hisse Senedi Fiyatı} \times \text{Hisse Senedi Sayısı}}{\text{Özkaynak}} \quad (1)$$

Oran sonucu, '1' değerine göre yorumlanmaktadır. Örneğin bir bankanın PD / DD oranı 1'in üzerinde ise bu bankanın daha muhafazakar bir kazanç yapısına sahip olduğu olduğu yorumu yapılırken, bunun tam tersi PD/DD oranı 1'in altında ise, banka için düşük muhafazakar bir banka olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Literatürdeki çalışmalar muhafazakârlık oranı arttıkça, kazanç kalitesinin de arttığı sonuçlarını göstermektedir.

Model 2: Değer ilişkisi

Firma değeri ile raporlanan kazanç arasındaki değer ilişkisi, teorik olarak kazanç kalitesinin artırılması ile doğru orantılı olmaktadır. Kazanç kalitesinin bozulmasına paralel olarak değer ilişkisinde de bozulmalar meydana gelecektir (Ismail, 2011: 59). Bankaların değer ilişkisi aşağıda yer alan modelle ölçülmektedir:

$$HSF_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 HBODD_{i,t} + \alpha_2 HBNK_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

Modelde;

HSF: Hisse senedi fiyatı (Hisse başına piyasa değeri)

HBODD: Hisse Başına Özsermaye Defter Değeri (Özsermaye Defter Değeri / Toplam Hisse Senedi Sayısı)

HBNK: Hisse Başına Net Kar (Dönem Net Karı / Toplam Hisse Senedi Sayısı)

$\varepsilon_{i,t}$: Hata terimi

Kazançların değer ilişkisi (yani, kazançların getirilerdeki veya fiyatlardaki değişimleri açıklama yeteneği), genellikle kazançların, şirketler ile ilgili karar almadaki yararlılığının doğrudan bir ölçüsü olarak görüldüğü için arzu edilen bir niteliktir.

Model 3: Zamanlılık

Finansal raporlamaların zamanlığı konusunda farklı yaklaşımlar söz konusudur. Bir bakış açısına göre zamanlılık ölçümünde dört yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, raporlama gecikmesidir ve zamanlılık, mali yılsonu verilerinin, borsaya yansiyana kadar geçen gün sayısı ile ölçülmektedir. İkincisi, raporlama ayında anormal hisse senedi getirisinin, tüm yıl boyunca gerçekleşen anormal getiriye oranıdır. Üçüncüsü, yıl boyunca fiyat keşfinin hızını dikkate alarak şirketin sonuçlarının açıklanmasını sağlar. Dördüncü olarak, borsa tarafından fiyatlandırılan bilgilerin bir firmanın finansal tablolarında ne kadar hızlı tanındığını tespit etmek üzere tasarlanmış olması nedeniyle diğer üçünden oldukça farklıdır (Brown, vd., 2011: 223).

Bu çalışmada bilanço tarihi ile finansal tabloların ilan edildiği tarih arasında geçen süre yöntemi uygulanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda piyasa verilerine ve finansal raporlama tarihlerine KAP yoluyla ulaşılabilen bankaların, SPK tarafından belirlenen son yayınlama tarihine kalan süreye kalan gün sayıları tespit edilmeye çalışılarak Türk bankacılık sektörünün zamanlılık özelliği ile ilgili analiz gerçekleştirilmiştir. Elde edinilen bu bilgiler, Excel programında panel veri seti haline getirilip incelendikten sonra, tablo şeklinde raporlanmıştır. Ardından finansal tabloların yayınlanma süreleri ile son yayınlanma tarihi arasındaki fark, kalan gün sayısı olarak ölçülmüştür.

Bulgular ve tartışma

Piyasa temelli yöntemlerle kazanç kalitesinin ölçümüne yönelik üç modelden elde edilen bulgular ve tartışmalar aşağıda model bazında ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Model – 1: Türk bankacılık sektörünün muhafazakârlığı

Türk bankacılık sektörünün muhafazakârlığını ölçmek amacıyla literatüre bağlı şekilde, çalışmanın kapsamında olan 2010 yılı birinci çeyreği ile 2020 yılı ikinci çeyrek dönemleri arasında, her döneme ait,

bankaların piyasa değeri (PD), defter değerine (DD) oranlanmıştır. Bu oran ile bankaların, piyasa değerleri ile operasyonel ve finansal verilerinin arasındaki ilişki incelenmektedir. Yüksek bir PD / DD oranı daha yüksek bir muhafazakarlığı ifade ederken, bu durumun tam tersi de daha düşük bir muhafazakarlık seviyesine işaret etmektedir (Feltham ve Ohlson, 1995). Aşağıda yer alan Tablo 2’de Model – 1’e ait tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır:

Tablo 2: Model-1: PD / DD oranı tanımlayıcı istatistik sonuçları

Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
378	1.003268	0.865444	0.190729	8.970787

Bu çalışmada piyasa temelli bir özellik olan muhafazakarlığın ölçümüne yönelik olarak 9 banka özelinde 378 adet gözlem incelenmiştir ve ardından bu değerlerin aritmetik ortalaması alınmıştır. PD / DD oranı için ortalama olarak 1,003 sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların piyasa değeri ile defter değeri uyumlu şekilde değerlendirilmiş olup, muhafazakar bir özellik sergilediğini söylemek mümkündür.

Model – 2: Türk bankacılık sektörünün değer ilişkisi

Çalışmanın bu bölümünde Değer İlişkisine dair analiz sonuçları detaylı şekilde incelenecektir.

Model – 2 için tahmin yöntemleri arasında tercihler

Klasik, birim ve zaman etkili modeller arasından hangisinin seçileceğini karar verebilmek amacıyla yapılan F Testi ve Olabilirlik Oranı testlerine ait sonuçlar aşağıdaki Tablo 3’de sunulmuştur:

Tablo 3: Model-2 Panel veri analizine ilişkin regresyon analizi tahminci testleri

F Testi	Olasılık Değeri	Olabilirlik Oranı Testi (LR)	Olasılık Değeri
2,06**	0,0386	2,00***	0,079

** %5, *** %10 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir

Tablo 3 incelendiğinde, sırayla %5 ve %10 olasılık değeriyle F testi, olabilirlik oranı test sonuçları incelendiğinde verilerin birim etki barındırdığı, dolayısıyla analizlerde klasik modelin kullanımının uygun olmadığı söylenebilmektedir. Elde edilen sonuçlara göre sabit etkili veya tesadüfi etkili modelin kullanılması gerektiği gözlemlenmektedir. Başka bir ifade ile F ve LR testleri ile klasik modeller reddedilmiştir. Sabit etkiler ve rassal etkiler modelleri arasında tercih yapabilmek için ise Hausman ve Wald testleri yapılmıştır. İlgili Testlerin hipotezleri aşağıda yer almaktadır:

H_0 : Bağımsız değişkenler ve hata terimleri ilişkisizdir (Rassal Etkiler Modeli geçerlidir)

H_1 : Bağımsız değişkenler ve hata terimleri ilişkilidir (Sabit Etkiler Modeli geçerlidir)

Elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4’de yer almaktadır:

Tablo 4: Model – 2 Sabit etkiler ile rassal etkiler modelleri arasında seçim

Hausman Testi	Olasılık Değeri	Wald Testi	Olasılık Değeri
0,52	0,7695	0,49	0,7832

Hausman Testi ve Wald Testleri sonuçlarına göre değer ilişkisi modelinin analizinde olasılık değeri % 5’den yüksek olduğundan, H_0 hipotezi reddedilememiş ve rassal etkili bir modelin kullanımının geçerli olduğu sonucuna varılmıştır.

Gerçekleştirilen testler neticesinde ölçüm modelinin rassal etkiler modelinin geçerli olduğuna karar verildikten sonra bu modele uygun olarak geliştirilen heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon problemlerinin varlığını test etmek amacıyla Tablo 5’de yer alan testler uygulanmıştır:

Tablo 5: Birimlere göre heteroskedasite, oto-korelasyon ve birimler arası korelasyon testleri

Heteroskedasite	Levene, Brown ve Forsythe Testi	
	$W_0= 9.3098^*$	df(8,360)
	$W_{50}= 4.9560^*$	
$W_{10}= 4.9809^*$		
Oto-Korelasyon	Düzeltilmiş Bhargava ve diğ. Durbin-Watson Testi	Baltagi-Wu LBI Testi
	Katsayı	Katsayı
	1,6602*	1,7741*
Birimler Arası Korelasyon	Friedman's Test	
	Katsayı	
	202.710*	

* %1 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir

Tablo 5 incelendiğinde, rassal etkiler modelinde heteroskedasitenin varlığını saptamak amacıyla yönelik olarak Levene vd. (1974)'nin yöntemleri uygulanmıştır. Kalıntıların ortalaması ve standart sapmalarını da içeren bu yöntemde (9 banka için) Levene vd.'nin test istatistikleri uygulanmış olup, elde edilen sonuçlara göre de (W_0 , W_{50} , W_{10}) (8,360) serbestlik derecesi Snedecor F tablosu ile karşılaştırılarak "Birimlerin varyansları eşittir" olarak kurulan H_0 hipotezi reddedilmektedir. Diğer bir deyişle heteroskedasite problemi mevcuttur.

Öte yandan rassal etkiler modelinde uygun olarak geliştirilen Bhargava vd.'nin Durbin-Watson Testi (1982) ile Baltagi-Wu'nun (1999) LBI (Yerel En İyi Değişmez) ile otokorelasyon sorununun varlığı test edilmiştir. Bu testlerde olasılık değerleri hesaplanmadan, test istatistik sonucuna göre karar verilmektedir (Sugözü ve Yaşar, 2020: 203). Genel olarak söz konusu testlerde, otokorelasyon test sonuçlarının iki (2) çıkması serilerde otokorelasyonun bulunmadığını ifade etmektedir (Kılıç, 2020: 52). Sonucun 2 değerinin altında olması ise kurulan modelde otokorelasyonun bulunduğu anlamı taşımaktadır. Test sonucuna göre bulunan kritik değer 2'den küçüktür. Bu sonuç rassal etki modelinde otokorelasyonun varlığını göstermektedir.

Son olarak birimler arası korelasyon varlığı, rassal etkiler modelinde uygun olarak geliştirilmiş olan Friedman's Test (1937) sonuçları incelendiğinde %1 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezinin reddedildiği görülmekte ve birimler arası korelasyonun varlığı kabul edilmektedir. Bu durumda 3 problemin de var olduğu durumlara göre geliştirilmiş olan dirençli tahmincilerden yararlanılarak regresyon analizi gerçekleştirilecektir.

Model-2 Türk bankacılık sektöründe değer ilişkisi regresyon sonuçları

Yapılan analiz sonuçlarına göre Modelde 2'de heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyonun varlığı saptanmıştır. Çalışmada, bu sorunların varlığı durumlarına özel olarak geliştirilmiş dirençli tahminciler olan "Prais-Winsten Regresyonu ve Driscoll ve Kraay Standart Hatalar ile Rassal Etkiler Regresyonu (1998)" tahminciler kullanılmıştır. Sonuçlar aşağıdaki Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Değer ilişkisi regresyon sonuçları

P _{it} (Bağımlı değişken)	Katsayı	Standart Sapma	t	P > t	Güven Aralığı (%95)	
					Alt Sınır	Üst Sınır
					HBODD	0.3621
HBNK	-0.0001	0.0003	-0.52	0.603	-0.0006	0.0004
Sabit Terim	0.1375	0.1258	1.09	0.275	-0.1091	0.3840

Gözlem Sayısı: 369 Banka Sayısı: 9 R²: 0,0012 Wald Testi: 0.35 Prob > Chi2: 0.8397						
Driscoll ve Kraay Standart Hatalar ile Rassal Etkiler Regresyonu						
HBODD	0.3174	0.9655	0.33	0.744	-0.1634	0.2269
HBNK	-0.0001	0.0002	-0.61	0.543	-0.0006	0.0003
Sabit Terim	0.1364	0.1172	1.16	0.251	-0.1005	0.3733
Gözlem Sayısı: 369 Banka Sayısı: 9 R²: 0,0011 F(2,40): 0.21 Prob>Chi2: 0.8145						

Tablo 6 incelendiğinde, iki tahminci için de, HBODD ve HBNK bağımsız değişkenlerinin %10 anlamlılık düzeyinde, PD_{it} bağımlı değişkeni ile değer ilişkisinde olduğu görülmektedir. Tahmincilere göre, hisse senedi fiyatı PDit ile HBODD arasında pozitif bir ilişki söz konusudur. Hisse başına net kar arasında etkileyici bir ilişki söz konusu olmamakla beraber negatif eğilimli oldukça düşük bir oranda etki eğilimi olduğu gözlemlenmektedir. HBO'da meydana gelen bir birimlik bir PD_{it}'de 3 birimlik bir artışa neden olurken, HBNK için aynı durum etkisize yakın değerdedir (-0.0001). Değer ilişkisi sonuçlarını gösteren Tablo 6 bir bütün olarak ele alındığında, her iki tahminci için de benzer sonuçlar elde edilmiş olup, olasılık değerinin %10 anlam düzeyi aralığında olduğu; bağımsız değişken olarak ele alınan HBODD ve HBNK değişkenlerinin, bağımlı değişken olan PD (hisse senedi fiyatı x hisse senedi sayısı) değişkenini açıklama gücünün oldukça düşük olduğu (R²: 0,0012) gözlemlenmektedir. Bu durum, hisse senedi fiyatının hisse başına özkaynak ve HBNK değişkenleri ile açıklanamadığını, dolayısıyla Türk bankacılık sektöründe değer ilişkisinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

Model-3: Türk bankacılık sektörünün zamanlılığı

Türk bankacılık sektörünün zamanlılığını incelemek amacıyla 2010Q1 – 2020Q2 arasında çeyrek dönemlerde raporlanan ve KAP'da ilan edilen banka finansal raporları incelenmiştir. Araştırma kapsamına giren ve yayınlanma tarihine erişimin sağlanabildiği 9 banka, yasal olarak son yayınlama tarihine kalan gün sayısı açısından incelenmiştir. Buna göre, son yayınlama tarihine kalan gün sayısı arttıkça zamanlamanın yararlılığının azaldığının söylenmesi mümkündür. Şirket ile ilgili alınacak olan kararın yararlılığı açısından bu süre ne kadar kısalsın, zamanlılık da o derece az yararlı olacaktır. Türk bankalarının finansal tabloların son yayınlama süresine kalan gün sayısı bazında hesaplanan zamanlılığı Tablo 7'de gösterilmektedir:

Tablo 7: Model-3: Türk bankacılık sektörü zamanlılığı (kalan gün sayısı)

Yıllar	Q1	Q2	Q3	Q4	Ort.
2010	2	6,6	4	24,4	9,3
2011	6	5,6	8,1	25,4	11,3
2012	7,8	11,3	6,9	30,1	14,0
2013	12,3	11,6	6,4	17,7	12,0
2014	7,3	11,0	11,2	21,4	12,7
2015	9	8,9	8,9	16,1	10,7
2016	9	7,3	9,1	27,4	13,2
2017	21	18,2	21,9	25,3	21,6
2018	16,2	24,8	18	25,1	21,0
2019	16,2	17	16	24,8	18,5
2020	46,2	16	17,7	25,2	26,3
Ort.	13,9	12,6	11,7	23,9	15,5

Tablo 7 sonuçları incelendiğinde, ilk olarak 4. çeyrek döneme ait raporların sunumunun zamanlamasının, diğer dönemlerden daha iyi olduğu gözlemlenmektedir. Yıllar bazında zamanlılığın arttığı görülmektedir. Özellikle son 4 yılda, son yayınlama tarihine kalan zamanın giderek arttığını söylemek mümkündür. Son yayınlama tarihine en yakın olan raporlama döneminin 3. Çeyrek olduğunu söylemek mümkündür. Tablo sonuçlarına göre, Türk bankacılık sektörü için, finansal tablo yayınlama zamanlılığının 2017 itibarıyla arttığı gözlemlenmektedir. Bu sonuçlara göre 11 yıllık süreçte hiçbir raporlama döneminde gecikme yaşanmamıştır.

Sonuç ve öneriler

Piyasa temelli yöntemler çerçevesinde, Türk bankacılık sektörünün kazanç kalitesinin ölçümünün amaçlandığı bu çalışmada, piyasa temelli faktörler üç başlık altında ele alınmıştır. Buna göre bankalara ait kazançlar, muhafazakârlık düzeyleri, değer ilişkileri ve zamanlılıkları konusunda detaylı şekilde irdelenmiştir.

Çalışmada ilk olarak incelenen muhafazakârlık, piyasa değeri ile operasyonel ve finansal verilerin arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu modelde oranın düşük çıkması, bankaların gerçek ekonomik değerinin daha altında net defter değerine neden olacakları varsayımına dayanmaktadır. Daha yüksek bir PD / DD oranı daha yüksek bir muhafazakârlığı ifade ederken, tersi durum daha düşük bir muhafazakârlık anlamına gelmektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere, piyasa temelli özelliklerin ölçümü için 9 banka ve 42 adet dönem olmak üzere toplam 378 adet gözlemden yararlanılmıştır. Piyasa temelli özelliklerden ilk olarak muhafazakârlık analiz edilmiştir. PD için bankaların, ilgili dönemdeki hisse senedi fiyatı baz alınırken, DD değerine ulaşmak için, özkaynak / ödenmiş sermaye tutarları kullanılmıştır. Sonuç olarak Türk bankacılık sektörünün muhafazakârlık muhasebe uyguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun nedeni olarak hem Türkiye’de hem de uluslararası piyasalarda bankaları ihtiyatlı davranmaya yönelten düzenleme olan Basel uygulamaları gösterilebilir. Literatürdeki diğer çalışmalar incelendiğinde, Bilici (2019), BİST’de işlem gören bankalar ve özel finans kurumları üzerine gerçekleştirdiği çalışma sonucuna göre, ilgili şirketlerin kurumsal yönetim ile muhafazakârlık muhasebe uygulamalarının kazanca pozitif etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç, literatürde yer alan benzer çalışmalar ile uyumluluk göstermektedir. BIST 100’de yer alan şirketlerin muhafazakârlıkları ve kurumsal yönetimler arasındaki ilişki üzerine benzer bir diğer araştırma da Gör ve Tekin (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu araştırma sonuçlarına göre; tepe yönetici ikilemi ile yönetim kurulundaki kadın üye sayısının, muhafazakârlık ile aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yönetim kurulu yapısının bağımsızlığına olumlu katkıda bulunan kurumsal yönetim faaliyetlerinin muhafazakârlık ile ters yönde ilişkili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Türk bankacılık sektörü üzerine gerçekleştirilen bir diğer çalışma ise Senal vd. (2020)’ne aittir. Koşullu ve koşulsuz muhafazakârlık olarak iki açıdan ele alınan çalışma sonuçlarına göre, bankaların sermaye yeterlilik oranlarındaki değişimin %27’si koşulsuz ihtiyatlılık düzeylerindeki değişimle açıklanmaktadır. Ancak aynı ilişki kredi/mevduat oranı ve koşulsuz ihtiyatlılık düzeyi arasında tespit edilememiştir. Gör (2018) tarafından gerçekleştirilen, 2009-2016 yılları arasında BİST-100 Endeksi üzerine yapılan bir diğer çalışmada ise muhafazakârlık özelliğine sahip olan şirketlerin finansal açıdan başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda muhafazakârlık kazanç kalitesini de artıran bir özellik olarak değerlendirilmektedir.

Piyasa temelli kazanç kalitesi faktörlerinden ikincisi değer ilişkisidir. Değer ilişkisi bu çalışmada, regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Panel regresyonun kullanıldığı modelde, tahakkuk kalitesi ölçümünde, detaylı olarak açıklanan ön koşul testlerin tamamı uygulanmış, sonuç olarak analizde, rassal etkili bir modelin kullanımının geçerli olduğu sonucuna varılmıştır. Sonraki aşamada, heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyonu sorunları tespit edildiği için, bu sorunlara özel olarak geliştirilmiş dirençli tahminciler olan Prais-Winsten Regresyonu ile Driscoll ve Kraay Standart Hatalar ile Rassal Etkiler Regresyonu (1998) tahmincileri kullanılmıştır. Değer ilişkisi analiz sonuçları incelendiğinde, bağımsız değişken olarak ele alınan HBODD ve HBNK değişkenlerinin, bağımlı değişken olan HSF (hisse senedi fiyatı) değişkenini açıklama gücünün oldukça düşük olduğu (R^2 : 0,0012) gözlemlenmektedir. Bu durum, hisse senedi fiyatının hisse başına özkaynak ve HBNK değişkenleri ile açıklanamadığını, dolayısıyla Türk bankacılık sektöründe değer ilişkisinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Başka bir ifade ile Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren

bankaların muhasebe bilgileri ile piyasa bilgileri arasında ilişki zayıftır. Benzer şekilde, 2010 yılında Chalmers vd. tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada, Çin'deki muhasebe reformunun Çin'deki firmaların değer ilişkisini etkileyip etkilemediği incelenmiştir. Çin borsasında işlem gören tüm firmaların kapsama alındığı çalışmada, 1997-2000 ve 2002-2004 yılları kıyaslanmıştır. Dönemler kıyaslandığında muhasebe reformunun pozitif yönde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Reform öncesi dönemde 0.017 olan R^2 değerinin, reform sonrası dönemde 0.102 değerine çıktığı gözlemlenmiştir. Buna ilave olarak EPS değerinin etkisinde de artış yaşandığı gözlenmektedir. Agostino vd. (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da 16 ülkede, Avrupa bankacılık sektörünün değer ilişkisi analiz edilmiştir. 2000-2006 yılları arasındaki verilerin kullanıldığı çalışmada, UFRS'nin şeffaflık seviyesi yüksek bankalar açısından, hem kazanç hem de defter değerinin değer ilişkisinde artışa neden olduğu; şeffaflık seviyesi daha düşük bankalar açısından bakıldığında ise defter değerinin değer ilişkisi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışmada da yine UFRS'nin kazançların değer ilişkisi üzerine etkisi incelenmiştir. Chebaane ve Othman (2014) tarafından gerçekleştirilen bu çalışma sonuçlarına göre de HBNK'nın rolünün UFRS sonrası dönemde daha gözlemlenebilir hale geldiği sonucu elde edilmiştir. Çalışmada, açıklayıcılık gücünün (değer ilişkisi), UFRS öncesi döneme göre daha yüksek olduğu araştırmanın bir diğer bulgusudur.

Kazanç kalitesinin piyasa temelli faktörlerinden üçüncüsü olarak Model-3' te zamanlılık analiz edilmiştir. Zamanlılık olarak ifade edilen raporlamanın zamanlılığı, finansal tablo kullanıcıları açısından önem arz etmektedir. Zamanında gerçekleştirilen rapor sunumu; bilginin faydasını dolayısıyla yararlılığını yükselterek, sermaye piyasaları açısından asimetrik bilgi sorununun zayıflamasına ve fiyatlamının anormal olmayan, başka bir ifade ile daha sağlıklı bir şekilde oluşumuna olanak yaratmaktadır. Ayrıca, bankaların finansal performansını da olumlu yönde etkilemektedir. Diğer durumda ise, finansal tabloların zamanlılığının geç olması, diğer bir ifade ile geç yayınlanması durumu, finansal raporların kullanılabilirliğini ve yararlılığını azaltmasının yanında yatırımcılar ve işletme ile ilgili olan diğer tarafların mevcut finansal raporlardan sağlayacakları yararı azaltabildiği gibi kreditorlerle işletmeyi ciddi boyutta problemlerle karşılaştırabilmektedir. Ayrıca Whittred ve Zimmer (1984) gerçekleştirdikleri çalışmada, finansal raporların vaktinden daha geç ilan edilmesinin, şirket başarısızlıklarını beraberinde getireceğini öne sürmektedir (Gör vd., 2016: 676). Araştırma kapsamına giren ve yayınlanma tarihine erişimin sağlanabildiği 9 banka, yasal olarak son yayınlama tarihine kalan gün sayısı açısından incelenmiştir. Sonuç olarak, Türk bankacılık sektörünün, finansal tablolarının zamanında sunulması konusunda özellikle son dört yılda oldukça titiz davrandığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen 11 yıl boyunca herhangi bir dönemde herhangi bir gecikme yaşanmamakla birlikte, en iyi performansın 4. çeyrek finansal tablolarında yaşandığı gözlemlenmiştir.

Sonuç itibarıyla, Türk bankacılık sektörünün kazanç kalitesinin muhafazakarlık ve zamanlılık açısından pozitif bir görünüme sahipken değer ilişkisi konusunda negatif bir görünüme sahip olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmanın 2010Q1 ile 2020Q2 dönemleri arasında ve 9 banka ile sınırlı olması bu çalışmanın kısıtını oluşturmaktadır. Öte yandan bundan sonra yapılacak çalışmalarda diğer sektörler ile mukayeseli bir kazanç kalitesi araştırması yapılarak konu farklı açılardan da incelenebilir.

Kaynakça

- Anandarajan, A., Francis, B., Hasan, I., ve John, K. (2011). Value relevance of banks: global evidence. *Review of quantitative finance and accounting*, 36(1), 33-55.
- Anwer, A. S., Kilic, E., ve Lobo, G. J. (2006). Does recognition versus disclosure matter? evidence from value-relevance of banks' recognized and disclosed derivative financial instruments. *The Accounting Review*, 81(3), 567-588.
- Ball, R., ve Shivakumar, L. (2005). Earnings quality in UK private firms: comparative loss recognition timeliness. *Journal of Accounting and Economics*. 39(1), 83-128.
- Barth, M. E., Beaver, W. H., ve Landsman, W. R. (1996). Value-relevance of banks' fair value disclosures under SFAS No. 107. *Accounting Review*, 513-537.
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*. 24, Pp. 3 37.
- Beatty, A., ve Liao, S. (2011). Do delays in expected loss recognition affect banks' willingness to lend?. *Journal of Accounting and Economics*, 52(1), 1-20.

- Beaver, W. ve Ryan, S., (2005). Conditional and unconditional conservatism: concept and modelling, *Review of Accounting Studies*, No:10
- Bilici, F. M. (2019). Muhafazakar muhasebe uygulamalarının ve kurumsal yönetim uygulamalarının bankacılık sektöründe karlılık ile ilişkisi üzerine bir uygulama. *Bankacılık Ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 1-9.
- Brown, P., Dobbie, G. W., ve Jackson, A. B. (2011). Measures of the timeliness of earnings. *Australian Accounting Review*, 21(3), 222-234.
- Cengiz, S., ve Tosunoğlu, B. (2017). Uluslararası finansal raporlama standartlarının finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkisine yönelik bir araştırma. *Ataturk University Journal of Economics ve Administrative Sciences*, 31(5).
- Dechow, P. M., ve Schrand, C. M. (2004). *Earnings quality*. Research Foundation of Cfa Institute. ABD.
- Dechow, P., Ge, W., ve Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: a review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2-3), 344-401
- Durak, G., ve Gürel, E. (2014). Finansal raporların kalitesine etki eden ülkeye özgü faktörler. *Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, (64), 95-110.
- Dyer, J. C., ve McHugh, A. J. (1975). The timeliness of the australian annual report. *Journal of Accounting Research*, 204-219.
- Eccher, E. A., Ramesh, K., ve Thiagarajan, S. R. (1996). Fair value disclosures by bank holding companies. *Journal of Accounting and Economics*, 22(1-3), 79-117.
- Ertuğrul, M. (2021). Finansal stresin muhasebe verilerinin değer ilişkisine etkisi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(1), 22-47.
- Feltham, G. ve Ohlson, J., (1995). Valuation and clean surplus accounting for operating and financial activities. *Contemporary Accounting Research*
- Givoly, D., ve Hayn, C. (2000). The changing time-series properties of earnings, cash flows and accruals: has financial reporting become more conservative?. *Journal of Accounting and Economics*, 29(3), 287-320.
- Gör, Y., Terzi, S., ve Şen, İ. K. (2016). Şeffaflık açısından kurumsal yönetim uygulamalarının finansal raporlamanın süresi üzerine etkisi: borsa istanbul örneği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi* 2016; 18; 673-705.
- Gör, Y., ve Tekin, B. (2018). Muhafazakar muhasebe uygulamalarının kurumsallaşmış şirketlerdeki etkisi üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13-26.
- Graham, B., ve Dodd, D. L. (1934). *Security analysis*, (Whittlesey House, McGraw-Hill, New York).
- Gülhan, O., ve Karaarslan, S. (2020). Türkiye’de kurumsal yönetim uyum derecelendirmesi ve ihtiyatlı muhasebe ilişkisi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(1), 93-113.
- Hossein, G., Hossein, M. ve Myysam, H. (2010). “Accounting conservatism, earning persistence and pricing multiples on earnings”, *Journal of Accounting Knowledge*, Vol. 1, No. 2, pp. 55-73.
- Ismail, W. A. B. (2011). *Earnings quality, family influence and corporate governance: empirical evidence from malaysia*. Doctoral Dissertation. Victoria University of Wellington.
- Kamarudin, K. A., ve Ismail, W. A. W. (2014). The risk of earnings quality impairment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 145, 226-236.
- Khan, M., ve Watts, R.L. (2009). “Estimation and empirical properties of a firm-year measure of accounting conservatism”. *Journal of Accounting and Economics*, 48 (2/3), 132–150.
- Kılıç, M. (2020). Portföy yatırımları ve doğrudan yabancı yatırımların ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: yeni sanayileşen ülkeler örneği. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(8), 45-55.
- Kowerski, M. (2013). Dividends and earnings quality in poland. *E-Finanse: Financial Internet Quarterly*, 9(3), 42-51.
- Krismiaji, K., ve Sururi, S. (2021). Conservatism, earnings quality, and stock prices-indonesian evidence. *Journal of Accounting and Investment*, 22(1), 37-50.
- Lawal, T. O. (2012). *Earnings quality and bank equity*. Doctoral Dissertation. Imperial College. London
- Michalak, J., Waniak-Michalak, H., ve Czajor, P. (2012). Impact of mandatory IFRS implementation on earnings quality. Evidence from the Warsaw Stock Exchange. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 68(124), 63-82.

- Mousa, G. A. (2014). The association between accounting conservatism and cash dividends: evidence from emerging markets. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 4(4), 210-220.
- Nelson, K., (1996). Fair value accounting for commercial banks: an empirical analysis of SFAS No. 107. *The Accounting Review* 71, 161-182.
- Nichols, D. C., Wahlen, J. M., ve Wieland, M. M. (2009). Publicly traded versus privately held: implications for conditional conservatism in bank accounting. *Review of Accounting Studies*, 14(1), 88-122.
- Norrman, O., ve Vaigur, D. (2013). *Individual characteristics and earnings quality: executive reputation and board director gender*. Master's Thesis.
- Ohlson, J., A. (1995) "Earnings, book values, and dividends in equity valuation". *Contemporary Accounting Research*, 11(2), ss. 661-687.
- Özkan, S., Zengin Karabrahimoğlu, Y., Erdener Acar, E., ve Öz, İ. O. (2013). Finansal tabloların sunum tarihini etkileyen faktörler: İMKB firmaları üzerine bir uygulama. *World of Accounting Science*, 15(3).
- Penman, S. ve Zhang, X., (2002). Accounting conservatism, the quality of earnings, and stock returns. *The Accounting Review*, 77, 237-264.
- Sakarya, Ş., ve Aytekin, S. (2013). İMKB'de işlem gören mevduat bankalarının performansları ile hisse senedi getirileri arasındaki ilişkinin ölçülmesi: Promethee çok kriterli karar verme yöntemiyle bir uygulama. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-109.
- Schipper, K., ve Vincent, L. (2003). Earnings quality. *Accounting Horizons*, 17, 97-110.
- Soyemi, K. A., Akingunola, R. O. O. ve J. Olaniyan. 2018. "Accounting conservatism: a review of literature.", *KIU Journal of Social Sciences*, 4(3), 109-129.
- Sugözü, İ. H., ve Yaşar, S. (2020). Portföy yatırımları ile ekonomik büyüme ilişkisi: 23 OECD ülkesi için panel veri analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(1), 198-207.
- Velury, U., ve Jenkins, D. S. (2006). Institutional ownership and the quality of earnings. *Journal of Business Research*, 59(9), 1043-1051.
- Venkatachalam, M. (1996). Value-relevance of banks' derivatives disclosures. *Journal of Accounting and Economics*, 22(1-3), 327-355.
- Warianto, P. (2014). Influence of company size, capital structure, liquidity and investment opportunity set (IOS) on the quality of earnings in manufacturing company yan g listed on the stock exchange . *Mode*, 26 (1), 19-32.
- Watts, R. (2003) 'Conservatism in accounting part I: explanations and implications', *Accounting Horizons*, Vol. 17, No. 1, Pp.207-221.
- Whittred, G. P. (1980). Audit qualification and the timeliness of corporate annual reports. *Accounting Review*, 563-577.
- Wu, Q. (2010), "The benefits of accounting conservatism to shareholders: evidence from the financial crisis", *American Accounting Association Annual Meeting and Conference on Teaching and Learning in Accounting*, July 31-August 4, San Francisco, CA.
- Yahaya, O. A., Tanko, M., ve Muhammad, L. M. (2017). Effects of corporate characteristics on earnings quality of listed deposit money banks in nigeria. *Kasu Journal of Management Sciences*, 8(1), 47-64.

Etik kurul onayı

Tezden üretilme sebebi ile bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.